

Vergaderjaar 2004–2005

29 804

Arbeidsmarkt en sociale zekerheid

Nr. 2

BRIEF VAN DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 9 november 2004

1. Inleiding

In het ordedebat van 26 oktober jongstleden (Handelingen der Kamer II, vergaderjaar 2004–2005, nr. 13) is in de Tweede Kamer gesproken over de publicatie in de Volkskrant getiteld *Vernieuw de sociale zekerheid* van 22 oktober jongstleden (ook wel aangeduid als het «Baliemanifest»). Op 15 november aanstaande staat een overleg met de Kamer gepland over de notitie *Nieuwe accenten op het terrein van werk en inkomen*¹ die ik op Prinsjesdag naar de Kamer heb verzonden. U heeft vóór die datum gevraagd om een reactie in brede zin op de publicatie. Deze brief bevat de door u gevraagde reactie. Tevens heeft u aangegeven ook graag mogelijke relevante stukken in het kader van deze publicatie te ontvangen. Bijgevoegd is daarom het essay *Naar een hervormingsagenda voor de sociale zekerheid; sociale zekerheid als investering*². De publicatie in de Volkskrant is een beknopte weergave van dit essay.

In mijn reactie maak ik een onderscheid tussen enerzijds de probleemschets die in het artikel wordt gepresenteerd, en anderzijds het voorstel voor een nieuw stelsel van sociale zekerheid.

2. Een analyse van vraagstukken in de sociale zekerheid

De probleemschets van de auteurs komt in hoge mate overeen met de kabinetsvisie, zoals uiteengezet in de notitie *Nieuwe accenten op het terrein van werk en inkomen*. De auteurs van het Baliemanifest onderbouwen hun betoog met overwegingen die ook in het kabinetsdenken over de sociale zekerheid terugkomen. Daarbij gaat het onder meer om het feit dat risico's op ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid in het huidige stelsel ten onrechte als niet-beïnvloedbaar worden beschouwd. Ook wordt de moderne samenleving gekenmerkt door meer variatie in samenlevingsvormen. Zo is werk voor iedereen centraal komen te staan, en niet – zoals vroeger – slechts voor de kostwinners. Daardoor is

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2004–2005, 29 804, nr. 1.

² Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

de combinatie van arbeid en zorg belangrijker geworden, waarmee een nieuw sociaal «risico» is ontstaan. Voorts wordt in de moderne samenleving het belang van permanente persoonlijke ontwikkeling (leven lang leren) steeds groter. Steeds hogere functie-eisen maken additionele scholing tijdens het werkzame leven nodig. Ook zullen daardoor transitieprocessen (van arbeid naar zorg, vrije tijd, andere baan en omgekeerd) soepeler kunnen verlopen.

Waar de auteurs in het artikel geen aandacht aan besteden is dat een nieuw stelsel van sociale zekerheid moet bijdragen aan het groei-vermogen van de Nederlandse economie. Groei kan worden bereikt via een verhoging van de arbeidsparticipatie of de arbeidsproductiviteit. Met een hogere economische groei kunnen ook houdbare overheidsfinanciën worden gerealiseerd. Daarmee kan een solide niveau van collectieve voorzieningen worden geboden en een solidair sociaal beleid ten behoeve van de zorg voor de zwakkeren in de samenleving.

Met de auteurs van het Baliemanifest is het kabinet van mening dat de kernfunctie van de sociale zekerheid het ondersteunen van duurzame arbeidsparticipatie dient te zijn, en dat om die reden de hier genoemde aspecten (een verantwoordelijkheidsverdeling die aangrijpt op alle plaatsen waar risico's kunnen worden beïnvloed, en het incorporeren van «nieuwe» risico's als arbeid en zorg en scholing) op een adequate manier in de sociale zekerheid moeten worden verwerkt.

3. Contouren van een nieuw socialezekerheidsstelsel

De kabinetsvisie op de contouren van een nieuw stelsel is verwoord in de notitie Nieuwe accenten op het terrein van werk en inkomen. Bij de concretisering volgens het Baliemanifest plaats ik in dat licht enkele kanttekeningen:

- In het Baliemanifest wordt gekozen voor een individuele basisuitkering zonder partner- en vermogenstoets. Dit kan ten koste gaan van de activerende werking van het stelsel. De centrale uitdaging is dan ook om elke regeling zo vorm te geven dat de inkomensgarantiefunctie en de circulatiefunctie zo goed mogelijk met elkaar worden verenigd.
- In het manifest is ervoor gekozen om voor traditionele risico's als werkloosheid, ziekte en arbeidsongeschiktheid, aanvullende verzekeringen bovenop de basisvoorziening af te sluiten. Belangrijke voorwaarde is dan, dat risico's in de praktijk niet mogen worden afgewenteld. Hiervoor kan het van belang zijn dat de kosten en baten van arbeidsparticipatiebevorderende inspanningen onder de verantwoordelijkheid van één partij vallen. Een ander aspect in dit kader is de vraag in hoeverre aanvullende verzekeringen de mobiliteit van arbeid tussen sectoren belemmeren.
- In de vormingsfase willen de auteurs een «vormingsrecht» introduceren. Hierbij krijgt een ieder aan het begin van zijn leven een vast potje, dat hij of zij gedurende zijn leven aan onderwijs en scholing kan besteden. Is het vormingsrecht nog niet opgebruikt bij de start van de carrière, dan kan dit later worden ingezet voor postinitiële scholing. Dit voorstel heeft interessante aspecten die aansluiten bij door het kabinet ingezette beleidsinitiatieven voor meer vraaggerichte financiering van onderwijs en scholing. In het voorstel in het manifest kunnen vroege schoolverlaters overigens het restant ook gebruiken voor verlof of het combineren van arbeid en zorg. Hiermee is niet verzekerd dat de middelen ook voor scholing zullen worden ingezet.
- De betaalbaarheid van een nieuw stelsel van sociale zekerheid is in het manifest niet grondig onderbouwd, dit geldt met name voor voorstellen inzake een ongetoetste basisverzekering en een «vormingsrecht».

Het kabinet heeft met de notitie *Nieuwe accenten op het terrein van werk en inkomen* uitgangspunten geformuleerd voor een toekomstbestendig stelsel van werk en inkomen. De auteurs van het Baliemanifest hebben aan dit debat een belangwekkende bijdrage geleverd. Ik zie met belangstelling uit naar de verdere discussie.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
A. J. de Geus